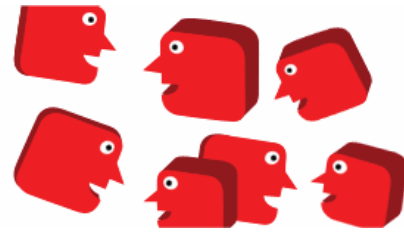

manifesto2009.pes.org
Yourspace

CONCEPT

Raadpleging voor het PES Manifesto Europese verkiezingen 2009 Discussienotitie

Europese democratie en diversiteit

1. De actuele uitdagingen

In 2007 viert het Verdrag van Rome, waarbij de Europese Gemeenschap werd opgericht, zijn vijftigjarig jubileum. Er wordt dit jaar dan ook uitgebreid stilgestaan bij de huidige toestand van Europa en de Europese democratie. In de Verklaring van Berlijn, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan, wordt gesteld: "Elke lidstaat heeft geholpen Europa één te maken en de democratie en de rechtsstaat te versterken". Democratie is een van de oprichtingsbeginselen van de Europese Unie, en het is zaak het proces ter versterking ervan voort te zetten.

De Europese Unie onderkent tevens de diversiteit van de Europese volkeren, hun culturele en taalkundige diversiteit en hun nationale en regionale diversiteit, zet zich in voor het bevorderen van de culturen van de lidstaten en legt tegelijkertijd de nadruk op ons gezamenlijke culturele erfgoed.

De actuele uitdagingen waarmee democratie en diversiteit worden geconfronteerd, zijn aanwijsbaar het product van het succes van het Europese project. Naarmate de Europese Unie is versterkt als een instrument om gemeenschappelijke problemen aan te pakken en is uitgebreid om meer landen bij de Europese eenwording te betrekken, is ook de behoefte gegroeid aan een volledig functionerend democratisch systeem dat de burgers van Europa vertegenwoordigt. Democratie is een van de fundamenteën van de Europese Unie van nu, met directe verkiezingen voor het Europees Parlement en medebeslissingsprocedures tussen nationale regeringen en het Europees Parlement op de meeste EU-beleidsterreinen.¹

Hoewel echter ruim twee derde van de Europese burgers de EU als modern en democratisch beschouwt, blijkt uit onderzoek dat bijna de helft van de burgers de EU ook technocratisch en inefficiënt vindt.² De meeste burgers zijn veel minder geïnteresseerd in Europese dan in nationale politiek en weten weinig of niets over de manier waarop de EU werkt.³ Het percentage burgers dat deelneemt aan Europese verkiezingen is sinds de invoering van directe verkiezingen gestaag gedaald van 63% in 1979 tot 46% in 2004. Om deze redenen is er bezorgdheid ontstaan over de actuele staat van de Europese democratie, verergerd door de meest recente uitingen van scepsis jegens de EU in de vorm van de 'nee'-stemmen tegen het ontwerp-grondwetsverdrag bij de in 2005 gehouden referenda in Frankrijk en Nederland.

¹ Op sommige beleidsterreinen, zoals het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, nemen nationale regeringen besluiten in de Raad van Ministers en de Europese Raad, zonder dat het Europees Parlement bij de besluitvorming betrokken is.

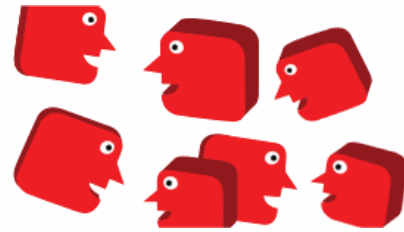
² Eurobarometer, The Future of Europe, 05/2006, p. 23

³ Eurobarometer, The Future of Europe, 05/2006, p. 15

manifesto2009.pes.org
Yourspace

De diversiteit van de Europese Unie is zowel binnen als tussen de Europese lidstaten toegenomen. Europese landen worden steeds diverser, als gevolg van immigratie en vanwege het feit dat steeds meer mensen van de ene lidstaat naar de andere verhuizen. Daarnaast is de diversiteit binnen de EU met name de afgelopen drie jaar toegenomen als gevolg van de uitbreiding van vijftien naar vijfentwintig lidstaten in 2004 en naar zevenentwintig lidstaten in 2007. Om deze twee redenen bestaan er twijfels over de vraag of de EU zich wel moet blijven aanpassen aan de toenemende diversiteit. Onder meer wordt erover gedebatteerd of het Europees Parlement een betere afspiegeling van de Europese bevolking zou moeten vormen: zo wordt slechts ca. 30% van de parlementszetels ingenomen door vrouwen en is nog geen 2% van de parlementsleden afkomstig uit een etnische minderheid (terwijl ruim 5% van de Europese bevolking tot een etnische minderheid behoort).

De Europese democratie en diversiteit worden dus met allerlei uitdagingen geconfronteerd, die de komende jaren moeten worden aangepakt.

2. De context van Europees beleid

De Europese Unie is gegrondvest op de beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en van de rechtsstaat, zoals uiteengezet in artikel 6 van de Verdragen. Indien in een van de lidstaten in strijd met deze beginselen wordt gehandeld, kunnen de Europese staats- en regeringshoofden de stemrechten van de desbetreffende lidstaat schorsen. Daarnaast is de Europese Unie door haar verdragen gehouden de culturele en taalkundige diversiteit evenals de regionale en nationale diversiteit te respecteren.

Europese burgers hebben het recht zich vrij te verplaatsen en vrij te verblijven; het recht te stemmen en zich kandidaat te stellen voor verkiezingen voor het Europees Parlement en in gemeenteverkiezingen; het recht op diplomatieke en consulaire bescherming; het recht van petitie bij het Europees Parlement en van inschakeling van de Europese ombudsman; en het recht de EU-instellingen aan te schrijven en een antwoord in de eigen taal te ontvangen. Het Handvest van de fundamentele rechten beschrijft het hele spectrum van burgerrechten, maar is niet juridisch bindend.

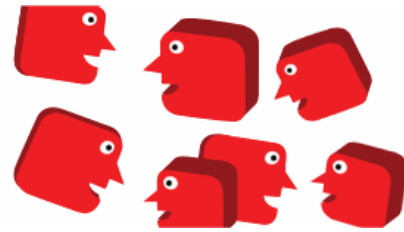
Het Verdrag van Lissabon zal een serie van vernieuwingen op gebied van burgerrechten en democratie toevoegen, eens de deelstaten het ratificatieproces tegen 2009 voltooid hebben: vastlegging van de beginselen van democratische gelijkheid, representatieve democratie en participerende democratie; de inachtneming van de nationale identiteit van volkeren; de invoering – voor het eerst – van het recht van burgerinitiatief, dat concrete invulling geeft aan het begrip participerende democratie en op grond waarvan een petitie met minstens een miljoen handtekeningen aan de Commissie kan worden overhandigd, waarin deze wordt gevraagd een wetgevend initiatief te nemen; de onderkenning van de rechten van minderheden als een Europese waarde; het juridisch bindend maken van het Handvest van fundamentele rechten⁴. Er zijn zodoende meerdere manieren waarop de EU in de toekomst

⁴ Noteer, Protocol 7 ivm toepassing van het Handvest van fundamentele rechten voor Polen en Groot-Bretannië.

manifesto2009.pes.org
Yourspace

democratischer zou kunnen worden en de afstand tot de burgers zou kunnen verkleinen, mits de politieke voorwaarden worden gecreëerd om deze hervormingen in te voeren.

De belangrijkste instellingen van de Europese Unie die de kern vormen van het democratische systeem, zijn de Europese Commissie, de Raad en het Europees Parlement. Het democratisch gehalte van deze instellingen is in het verleden in meerdere opzichten versterkt, maar is nog voor verdere versterking vatbaar.

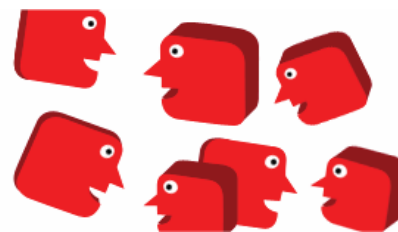
De Europese Commissie werkt voorstellen uit voor nieuwe Europese wetgeving – waarover vervolgens wordt besloten door de Raad en het Parlement – en is verantwoordelijk voor de implementatie van EU-beleid en de besteding van de EU-begroting. De Commissievoorzitter wordt aangewezen door de Europese staats- en regeringshoofden, waarna deze benoeming wordt goedgekeurd door het Europees Parlement. De voorzitter van de Commissie kiest zijn Commissarissen in overleg met lidstaten, die na het bereiken van overeenstemming de lijst van Commissarissen voor goedkeuring naar het Europees Parlement sturen. Onder de huidige verdragen is er één Commissaris per lidstaat (momenteel 27), maar vanaf 1 November 2014 zal dit aantal moeten worden verlaagd en zal een rotatiesysteem worden ingevoerd. Het Europees Parlement neemt dus niet direct deel aan de benoeming van de Commissievoorzitter en kan alleen de voorgedragen benoemingen goedkeuren of afwijzen. Het Verdrag van Lisbon zal een belangrijke verandering invoegen in dit domain: de Europese Raad zal de resultaten van de Europese verkiezingen bij het nomineren van een Commissievoorzitter in acht nemen en het Europees Parlement zal de Voorzitter met een meerderheid verkiezen, indien niet zal de Raad een alternatieve kandidaat moeten voorleggen. Het Parlement heeft echter ook de bevoegdheid om de Commissie te ontslaan door een motie van afkeuring aan te nemen; op die manier kan de Commissie ter verantwoording worden geroepen. Maar, het Parlement is niet bevoegd de Commissievoorzitter of individuele Commissarissen te ontslaan.

De Europese Commissie heeft in het verleden de kritiek gekregen onvoldoende democratisch en transparant te zijn, onvoldoende rekenschap af te leggen en geen breed overleg te voeren alvorens ontwerpwetgeving te presenteren. De afgelopen jaren zijn maatregelen genomen ter verbetering van de transparantie en rekenplichtigheid, zoals o.a.: veranderingen in de verdragen om de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid vast te leggen als richtlijnen voor EU-wetgeving; systematische raadpleging van de sociale partners en maatschappelijke organisaties op alle beleidsterreinen en voor alle voorstellen; de uitvoering van milieu-, sociale- en economische-effectbeoordelingen alvorens ontwerpwetgeving te presenteren; de publicatie van alle ontwerpwetgeving in alle Europese talen (op internet); de verstrekking van alle documenten en ontwerpwetgeving aan nationale parlementen; het installeren van een Commissaris voor meertaligheid. Maar er wordt onverminderd gedebatteerd over de vraag of de Europese Commissie democratischer en rekenplichtiger moet worden gemaakt, bijvoorbeeld door: directe verkiezing van de voorzitter van de Europese Commissie door Europese burgers; verkiezing van de voorzitter van de Europese Commissie en Commissarissen door het Europees Parlement, uitgaande van kandidaten die door de Europese politieke partijen worden voorgedragen; het Europees Parlement de bevoegdheid geven individuele Commissarissen naar huis te sturen (in plaats van de bevoegdheid om alleen de voltallige Commissie te ontslaan).

manifesto2009.pes.org
Yourspace

Met 785 afgevaardigden uit 27 landen (751 leden van zodra het Verdrag van Lissabon van kracht is) is het Europees Parlement het enige direct gekozen internationale parlement ter wereld en een steunpilaar onder de Europese democratie. Het Parlement is bevoegd samen met de Raad EU-wetgeving goed te keuren (maar niet op alle beleidsterreinen) en democratisch toezicht te houden op de andere EU-instellingen, en deelt met de Raad de bevoegdheden betreffende de EU-begroting. In de loop der jaren heeft het Parlement meer bevoegdheden verworven om met de Raad mee te beslissen over wetgeving, maar er zijn nog steeds belangrijke terreinen waarop het Parlement dit medebeslissingsrecht niet heeft, zoals het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en het handelsbeleid. Kandidaten voor het Europees Parlement worden gekozen door nationale politieke partijen. In het verleden is wel kritiek geuit op de gebrekkige diversiteit van de parlementsleden; weinig vrouwen en nog minder burgers die afkomstig zijn uit een etnische minderheid, dus een gebrekkige afspiegeling van de Europese bevolking. Parlementsleden worden in alle lidstaten gedurende dezelfde periode gekozen, maar volgens nationaal vastgelegde kiesstelsels en kiesdistricten, zodat ze op verschillende manieren worden gekozen en niet allemaal hetzelfde aantal burgers vertegenwoordigen. Het Europees Parlement heeft voorstellen gedaan voor de invoering van één kiesstelsel voor alle lidstaten om voor de hele EU tot één transparante en uniforme representatieve democratie te komen, maar de Europese staats- en regeringshoofden zijn nooit met deze voorstellen akkoord gegaan. Er wordt dus gediscussieerd over de manier waarop het Parlement wordt gekozen, over zijn democratische beslissingsbevoegdheden, de samenhang tussen parlementsleden en hun constituerende bevolkingsgroepen en over de vraag of het parlement divers genoeg is om een afspiegeling van de Europese bevolking te vormen.

Voorts staat ter discussie of nationale parlementen sterker bij de Europese beleidsvorming moeten worden betrokken teneinde de democratische legitimiteit van de EU te vergroten. Een van de belangrijkste vernieuwingen in het Verdrag van Lissabon bestaat erin nationale parlementen direct te betrekken bij de correcte toepassing van het subsidiariteitsbeginsel om te garanderen dat de Europese Commissie geen initiatieven neemt waartoe ze niet bevoegd is.

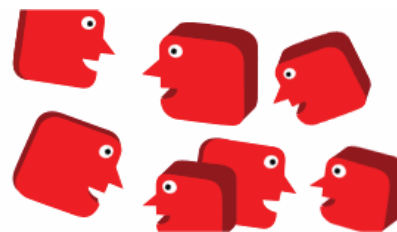
De Raad, waarin de nationale regeringen vertegenwoordigd zijn, wordt in de regel gezien als de machtigste Europese instelling aangezien hij naast andere belangrijke taken de beleidsrichtlijnen van de EU ontwikkelt, de voorzitter van de Europese Commissie benoemt en ofwel zelf ofwel samen met het Europees Parlement beslissingen neemt over EU-beleid en –wetgeving. De discussie over het hervormen van de Raad gaat meestal over een efficiëntere manier van werken en een grotere zichtbaarheid, ter versterking van Europa en zijn stem in de wereld. Daarom stelt het Lissabon Verdrag voor de post van voorzitter van de Raad in het leven te roepen – unaniem te kiezen door de lidstaten – met het mandaat om te zorgen voor de samenhang en continuïteit van de werkzaamheden van de Raad en de EU in de wereld te vertegenwoordigen. Een andere vernieuwing betreft het voorstel om een minister van buitenlandse zaken te benoemen wiens taak het is te zorgen voor doeltreffendere en meer samenhangende externe activiteiten van de Europese Unie en voor één sterkere EU-stem op mondiaal niveau. Het is nog onduidelijk of deze belangrijke democratische vernieuwingen zullen worden ingevoerd.

De Europese politieke partijen zijn opgericht met het specifieke doel ertoe bij te dragen een Europees bewustzijn te vormen en de politieke wil van Europese burgers te

manifesto2009.pes.org
Yourspace

vertegenwoordigen. De PES heeft zichzelf de afgelopen jaren versterkt om deze rol te kunnen vervullen en wil - in het bijzonder met haar groep in het Europees Parlement – de burgers van Europa vertegenwoordigen en in de beleidsvorming van de EU sociaal-democratische doelstellingen verwezenlijken. Ter discussie staat de vraag hoe Europese politieke partijen hun representatieve en democratische rol in de Europese politiek verder kunnen ontwikkelen. Zo is onder meer voorgesteld om Europese politieke partijen hun kandidaten voor het voorzitterschap van de Europese Commissie vóór de Europese verkiezingen te laten benoemen.

3. Onze ideeën voor een progressieve visie

De PES heeft op 25 maart 2007, aan de vooravond van het 50-jarig jubileum van het Verdrag van Rome, in een verklaring haar visie op de toekomst van Europa uiteengezet. Het is een van de grootste successen van Europa geweest de democratie over Europa uit te breiden. De fundamentele rechten van Europese burgers moeten worden gerespecteerd, en in die zin biedt het Handvest van fundamentele rechten een nieuw aanknopingspunt voor burgers. De PES heeft daarom een beroep gedaan op maatschappelijke organisaties, sociale partners en alle progressieve krachten om samen te blijven werken aan een EU die democratischer, socialer, opener, transparanter en efficiënter is, aan een Europa dat meer en beter is, ten behoeve van de Europese burgers.

Het politieke debat onder progressieve Europeanen heeft zich onder meer toegespitst op de volgende ideeën over hoe de Europese democratie kan worden versterkt en hoe een betere afspiegeling van de Europese diversiteit kan worden verwezenlijkt:

- Invoering van de vernieuwingen op het vlak van democratie en diversiteit van het Lissabon Verdrag, zoals boven beschreven is;
- Uitbreiding van de participatie van Europese burgers in de EU-besluitvorming, door middel van meer participerende democratie, bijvoorbeeld in de vorm van burgerinitiatieven;
- Europese politieke partijen hun kandidaten voor het voorzitterschap van de Europese Commissie laten voordragen en het Europees Parlement de bevoegdheid geven de Commissievoorzitter te kiezen;
- Het Europees Parlement de bevoegdheid geven individuele Europese Commissarissen te ontslaan;
- Invoering van één kiesstelsel voor Europese Parlementsverkiezingen;
- Europese burgers die in een andere dan hun eigen lidstaat wonen, in nationale verkiezingen stemrecht geven.

4. Vragen voor de vastlegging van een progressieve EU-visie en -politiek voor 2009-2014

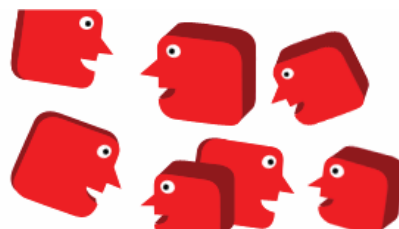
1. Op welke manieren dient de Europese democratie te worden versterkt?

2. Hoe kan worden bereikt dat Europese burgers sterker in de Europese politiek participeren en dat het inzicht van de Europese burgers in de Europese politiek toeneemt?

manifesto2009.pes.org
Yourspace

3. Hoe kan de EU een betere afspiegeling van Europa's diversiteit realiseren?
4. Moet het Europees Parlement meer democratische bevoegdheden krijgen op het terrein van de wetgeving en om de Europese Commissie rekenschap te laten afleggen?
5. Moet de voorzitter van de Europese Commissie direct door Europese burgers worden gekozen of door het Europees Parlement?
6. Hoe moeten Europese politieke partijen hun democratische rol in de Europese Unie ontwikkelen?

Achtergronddocumenten

Verklaring van leiders van de PES aan de vooravond van het 50-jarig jubileum van het Verdrag van Rome

http://www.pes.org/downloads/declaration_leaders_24March_final_EN.pdf

Eurobarometer 66, 12/2006

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_highlights_en.pdf

Special Eurobarometer, The Future of Europe, 05/2006

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_251_en.pdf

